

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja trikrat na teden, v torek, četrtek in soboto, ter velja po pošti prejemati, ali v Mariboru s pošiljanjem na dom, za celo leto 10 gold., za pol leta 5 gold., za četrt leta 2 gold. 60 kr. — Za oznanila se plačuje od navadne četristopne vrste 6 kr. če se oznanilo enkrat tiska, 5 kr. če se dvakrat in 4 kr. če se tri- ali večkrat tiska. Vsakokrat se plača štempelj za 30 kr. — Dopisi naj se izvole frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo je v Mariboru, v koroški ulici hišn. št. 220. — Opravništvo, na katero naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. administrativne reči, je v tiskarnici: F. Skaza in dr., v koroški ulici hišn. št. 229.

Ali več samoupravne občine ali manjše vladne okrajne oblastnije.

IV.

Po peticijskem predlogu bi notarji odpadli in število odvetnikov se moralo znižati. Da bi se notarji čisto odpravili, je sanjarija, na katero v resnici nikdo misliti ne more in tudi nikdo ne misli. Ta inštitut se je v vseh državah potrebnega skazal in se pri nas tako udomačil, da ga nobena prekucija bi ne mogla odpraviti. Sedanje ministerstvo namerava celo število notarjev povikšati. Da je dozdej bilo mnogo nevednih, slabih notarjev, nikdo ne bo tajil, notarstvo samo na sebi pa je v vsaki omikani deželi neobhodna potreba. V prejšnjih patrimonialnih časih, po katerih peticija zdihuje, so res grajščinski oskrbniki in njih pomagači vse opravljali, naj si bo že dobro ali slabo; veljal je njih: sic volo, sic jubeo. Zdej pa ne pišemo 1847 ampak 1871, ino v teh 24 letih je storila država in ljudstvo velik korak naprej. Ljudstvo je bolj omikano, se zmirom bolj zaveda svojih državljan-skih in narodnih pravic, vse javno življenje ima drugo podlago, vse medseobne razmere so bolj zmotane in se ne dajo z mečem: sic jubeo, presekati. Z eno besedo: kolo časa hiti neprestano naprej, in kdor ga misli ustaviti ali ga celo na četrt leta nazaj zasukniti, temu se bo godilo ko Donkišotu, ki je sicer v svojem junaškem srci naj krasniše uzore gojil, pa slep za djanske razmere ni videl, da nevaležni svet nič noče vedeti od njegovega sredovekega viteštva.

Morebiti se komu ta sodba preostra zdi, pa stvar je prevažna za nas Slovence in preveliko odgovornost bi si naložili, ko bi molče gledali, ali celo podpirali predloge, kateri izvršeni bi sekali najhujše rane našemu narodnemu razvitku.

Kdo bi bili predstojniki in splošni uradniki v teh 219 polit. oblastnijah? Vsi dosejanci c. kr. uradniki polit., sodniških in davkarskih uradnj. Že dalj časa prinaša „Slov. Narod“ spovednico c. kr. uradnikov; preštejmo vendar, koliko je vmes narodnih, lahko vse na prste ene roke seštejemo; vsi drugi pa so več ali manj zagrizeni protivniki slov. naroda. In te može bi raztrošali po farah in vaséh, da nam pokvarijo še tisti del ljudstva, ki je dozdej oddaljen od birokratiškega vpljiva še ohranil si samosvest in narodni čut? in mi Slovenci bi podpisali take peticije, s katerimi sami svojo narodno smrt tirjamo?

Prva podlaga narodnega razvitka je vpeljava narodnega jezika v šole in uradnije. Na šolo imajo dozdej občine precej vpljiva in si lahko še večjega pridobijo; kar se tiče uradov, so edini nekteri občinski uradi, v katerih se v slovenskem jeziku uraduje, v deželnih in državnih pa skozi v nemškem. Novi predstojniki bi imeli ves upljiv na šole in učitelje in ga gotovo ne rabili na korist slovenskemu narodu. V kancelijah okrajnih oblastnij pa bi se gotovo tudi v slovenskem jeziku ne uradovalo. Mi bi tedaj opustili tisto trohico slovenskega uradovanja, katero smo si priborili, zgubili bi pravico do šol in učiteljev, zgubili vso samoupravo, in za vse to pridobili na mesto šest, sedemdeset protinardnih gnjezdov v vsakem kotiču slovenske zemlje. Naši narodni duhovniki bi svoj vpljiv na ljudstvo skoro po novih predstojnikih, ki bi pod seboj imeli eno, dve, k večem tri fare, zgubili in nastala bi birokratiško-nemškutarska sužnja, še hujša od one v sredovekem času.

Zarad odvetnikov tirja peticija, naj se njih število zmanjša. Nam ni jasno, po kateri sili bi se to dalo doseči, odkar se odvetniki lahko povsod naseljujejo, kakor dohtarji zdravilstva. Tudi ta tirjatev diši po tistem birokratičnem duhu, kateri misli, da mora povsod ljudstvu za angelj varha

biti, in to zatega delj, da ga drugi preveč ne ostrižejo in bi potem njemu premalo volne ostalo. Ljudstvo bo že po svoji skušnji spoznalo, da ni dobro zarad vsake malenkosti k odvetniku leteti. S svobodnim naseljenjem odvetnikov je taka, kakor z obrtniško svobodo. Začetka je hotel vsak obrtniški pomagač mojster postati; ko si je dosti teh novih mojstrov svoje prste opeklo, ponehalo je to hlepenenje po samostalnosti in zdej v razmeri ni dosti več mojstrov, kakor jih je bilo pred obrtniško svobodo. Vsaka taka svoboda ima tudi v sebi regulativ, da ne prekorači naravne meje.

To je tedaj naše mnenje o peticijskim predlogu. Da pa se nam ne bo očitalo, ka samo dokazemo slabo drugih predlogov, sami pa ne vemo kaj boljšega na njihovo mesto postaviti, hočemo zdej tudi svoje pozitivne nasvete storiti, kako si mislimo občinsko postaviti, da bo na prid ljudstvu in posebej našemu slovenskemu narodu.

Kakor smo že rekli, je samouprava (avtonomija) edina podlaga, na kateri se da zidati svobodna občina in ž njo svobodna država. Če se tej samoupravi očita, da občine veliko denarjev stane, smo že dokazali, da je to očitjanje krivo. Občine dozdanje velikosti res vsa jim naložena opravila ne morejo opravljati, jim pa za to vso neodvisnost vzeti ter vsa opravila deželnim ali državnim oblastnijam izročiti, se nam zdi pšenico s plevami izplati, ali pa celo hišo požigati zavoljo par potrtih oken.

Zakaj občine svoja opravila ne morejo dobro opravljati? zato ker so premale. Samouprava je res težja, pa le za malo truplo; kajti vsak organizem mora biti v primeri z opravili, ktera se mu nalagajo. Toraj mora vsaka občina tako velika biti, da lahko svoja opravila opravlja. Če pregledujemo le tista opravila, ktera pripadajo občini v samostalnem delokrogu, moramo izreči, da občina, ki šteje le 500—1000 duš in plača le 500—

Listek.

Vojška in Mir.

Romantična melodrama. Spisal Tone Turkuš. V Gradcu 1871.

Izpolniti nam je dolžnost nasproti občinstvu in nasproti pesniku samemu, pregovorivšim nekoliko besed o gore imenovanj poeziji. Nasproti občinstvu nas veže dolžnost: naznanjati mu novejša literarna dela, obračaje s tem pozornost na korake slovenskega slovstva; pesnik na drugej strani ima pravico, tirjati od nas, naj se ponujeno nam blago njegovega uma in peresa presodi ter naoplačnosti kakor tudi vrednosti njegove muze pravedno opomenijo. Vrh vsega tega je naša doba poezij ubožna, in, če kdo slovenskim vilam kakov dostojni venec daruje, smeje se tudi od svojih sovrstnikov zahvale nadejati. Nastoječe delce je prosoda vsakako dostojno. —

Ako pomislimo, koliko se je v naših novinah o ravno pretekli nemško-francoske vojni pisalo, koliko v narodnih krogih razgovarjalo, tedaj se ne bodemo čudili, ako se je strašanski hrup iste vojne v prsih naših pesnikov po svoje odmeval. Nenadno je omenjena vojna našla slovenskega pesnika, znamenje, da v našem narodu nij še izmrla ona pesniška sila, ktera je nekđaj krvave bitve s ča-

rom pesniškega žara obsijala. Naš narod še krepko živi; kakor je turške in starofrancoske (Napoleonove) boje, tako je on tudi po svojem pesniku jedno potihlo in minulo vojno jel opevati, in to ne v prostej pesmi, ne kakih v dvovrstičnih ali trivrstičnih kiticah, niti v podobi balade in romanse, niti v podobi eposa, ampak v podobi dramatične, predstavljajoče poezije. Omenjena poezija je (nasproti pesnikovej zmernosti) prava „igra“, drama v širšem pomenu tega izraza.

Sodržanje ali dejanje te igre, katero je pesnik v tri „podobe“ razdelil — ker se mu je izraz „dejanja“ in sploh „igre“ glede na to delo nepravden in previsok dozdeval — se ne dá brez vodilne misli celega pesmotvora razumeti. „Podobe“, (da se pesnikovega izraza poslužimo) se vrstijo in podijo premnogovrstno; zveze prizorov so prene-nadne in čitatelju prenerazumljive, ako se ni do končnega smisla pesnikovega dočital. In ta končna smisel, ta končna naméra njegove poezije je kratko izražena ta: da je pesniku zaključek zadnje nemško-francoske vojne le začasen, ne obetajoč dolgega trpeža, da je versailjski mir le primirje med francoskim in nemškim narodom, da se bode to primirje v kratkem času in nenadoma razdrlo in vojna z nova vnela. —

Iz navédene vrste glavnih misli o ravno minolej vojni, ktere misli so umetno zakrite ter se

samo ob svojih časih in na redkih mestih pojavljajo, so dejanja ali „podobe“ cele igre prevideno sostavljene, ogledimo si sedaj celo delce od konca do kraja!

Na 5. strani nam pisatelj kratko naznanja početek svoje poezije. Pravi, da ga je „neznana moč na delo“ gnala in da je igra kmalu pred njim gotova ležala. Česar nas zagotavlja, da se bode delce „mnóžini preidealno“ zdelo, tega mi prav ne verjamemo, ker glavna misel tega dela ni samo „ideal“, ampak tudi osvedočenje mnogih politikov, kateri s pesnikom menijo, da nemško-francoski mir ne bode dolgo trpel.

Za predgovor je postavil pesnik v podobi „pesmi“ nekakovo sodržanje igri. V tej „pesmi“ popisuje nesrečo vojne in srečo miru, kar je glavni pesniški pomoček pri celej pesmi. Na konci te „pesmi“ opazuje z žalostno ironijo, da je nekakovi vojni nemir in neka vojna pripravljenost in krutost „zlata doba našega stoletja!“ (str. 11.)

Naméra igri je že razvidna iz „oseb“, med katerimi se nahajajo imena: Jean (pastir, pozneje kralj „romanski“), Ernest (pozneje kralj nemški) in Milko (pozneje kralj „slovanski“). V teh treh možkih osebah se predstavljajo trije poglaviti narodi Evrope: „Romani“, ktere si misli pesnik v eno državno telo združene, Nemci, in Slovani, po primeru Nemcev in Romanov v eno državno telo združeni.

1000 gold. dir. davka, jih ne bo mogla opravljati. Če pa še opravila v prenesenem delokrogu dodamo, katerih bo saj nekoliko zmirom občinam pripadlo, bi še manj mogoče bilo malim občinam jih opravljati. Toraj mora vsaka občina tako velikost imeti, da si lahko zdrži svojega občinskega uradnika, zvedenega v politiskem uradovanju s plačo od 500—800 gold. na leto, in da vendar občini ne bo treba večje priklade nego 15—20 %, kakor jo zdaj večidel vse občine imajo.

Vsaka občina mora tedaj, da bo sposobna vsa svoja opravila opravljati, šteti naj manj 5000 in naj več 8000 prebivalcev in plačati vsaj 8000—10000 dir. davkov. Večja pa bi občina tudi ne smela biti, ker bi potem pretežno bilo skrbeti za red in varnost, tu bi se morala najeti dva uradnika, to pa bi izrežalo neko občinsko birokracijo.

Na Kranjskem se je že po tem načelu ravnalo; po kranjski občinski postavi mora vsaka občina imeti 5—8 tisoč duš, vse manjše občine so se ali prostovoljno ali posilno združile v tako velike in že dozda se kaže, da so občine te velikosti popolnoma zmožne, vsa svoja opravila opravljati. Zakaj bi se mi ne ravnali po tem izgledu?

Kar se opravi tiče, naj občinam ostanejo vsa, ktera določuje postava v samostalnem delokrogu, od državnih in deželnih uradov prenesenih opravil, pa bi se naj njim preveč ne naložilo. Da bi tega ne bilo treba naj bi se za vsaki sodniški okraj delegiral politisk uradnik, namesto da zdaj vsi na kupu pri okr. glavarstvih sedijo.

Okrajni zastopi naj prenehajo, okr. ceste pa naj pripadejo k občinam. S tem se bodo administrativni stroški za okr. zastope prihranili.

Nepraktičen je aparat za šolsko nadzorništvo. Ostala bi naj samo krajna šolska svetovalstva, okrajna pa z okr. zastopi vred odpadla.

To so naši nasveti o premembi občinske postave. Če pri kateri, je pri tej preuredbi potreba dobro premišljavati in previdno postopati; kajti ložej je podirati, ko na novo zidati in ložej razdeliti, ko razdeljeno zopet zediniti. Moč pa je le v združenji, in v asocijaciji.

J. V.

Mazzini o „Internationale“.

Pismo, s katerim Mazzini italijanske delavce svari, naj se ne udeleže društva „Internationale“, pravi v početku:

Prva „podoba“ (t. j. prvo dejanje) nam predstavlja pastirje na paši, veseleče se po pastirski, pojoče in med saboj igrajoče. Na enkrat vrže vojak tri meče na trato; zatemni se nebo, blisk in tresk. Zdaj se prikaže vojni kralj; za njim rušeče oblečene vojne vile. Med zbor pastirjev, pastiric, vil in vojakov prileti golobček s zeleno vejico, oznanovalec kraljice miru, za katero nastopi množina kmečkih deklet z raznim kmečkim orodjem. Vojaki pevaje nastopijo, Ernest jih kliče na boj in z vriskom: „Na vojsko, na vojsko, na vojno polje!“ poženejo se v boj. —

V prvi podobi nam tedaj pesnik mirne čase pred bojem in začetek vojske popisuje.

V drugej „podobi“ nam se predstavljajo vojaki slavjanski, kateri v taboru brez posla postopajo, med tem ko se Nemci in Francozi bijejo. Milko (kralj slavjanski) pride v tabor k svojim vojakom, katerim kazen zavoljo nerednega strazenja prizanese ter „zgubljene, a spet najdene otroke“ blagoslavlja (str. 32). — H kraljici miru, v ječo zaklenenej, pride vojni kralj ter jo reši in se z njo zaroči (str. 39). Med Nemci in Francozi se primirje sklepa; Slavjani (Rusi), ki so na vojsko le posredstveno delovali, so med tem mirno, pa na boj pripravljani v taborih bili zbrani.

V tretjej „podobi“ se iz primirja mir porodi: iz varokov postane poroka med vojnim kra-

„Mnogi izmed vas me ljubijo in vedo, da jih jaz ljubim. Jaz vas ljubim, kakor se upanje o nesmrtnosti najdražjega bitja ljubi, ker vem, da v vas, moze del, večna osoda Italije bolje korenine ima nego igdje; jaz vas ljubim, ker se dolgo nepravilno prezirani niste mogli sovraštva naučiti; ker ste vi in morda vi edini v Evropi čutili, da nima nihče nobene pravice ako je ni zaslužil, in ste se okolo zastave zbirali, ki je imela zapisano „dolžnost“; ker ste odkar je za vašo domovino prvo upanje vstajenja zorilo, bojujoči, trpeči in umirajoči svojo dolžnost vselej storili; ker se bojujete, trpite in nepoznani umrete, brez ponosne slave med živimi, ne pusteč imena za bodoči svet, v tihoti in v svetem mučeništvu. In vi me ljubite, ker veste, da akoprem nisem mogel mnogo za vas storiti, vendar sem dosti za vas želel in to brez osobne namere, samo iz ljubezni do dobrega; ker veste, da če tudi utegnem kakor drug človek v spoznanji motiti se, ne bi mogel poskušati varati vas zaradi srca ali zaradi kake nagle zmage; ker čutite, da jaz, dasi mi starost jemlje upanje z vami pozdraviti prihodnost, ljubim jo denes tako vroče, kakor tačas, ko sem se poln energije in zaupanja k političnemu življenju obrnil, in da jo bom v smrti ljubil kot denes. —

Dolgo je kar Vam nisem pisal na ravnost, a kolikokrat sem o rečeh domovine pisal, vselej sem povzdignil glas za zboljšanje vašega stanja. Za vas se nisem nikdar bal, ker sem vedel, da vam ni trebalo spodbujevanja, in če se denes k vam obračam, je za to, ker vam hočem pogibeljnost (nevarnost) pokazati, ktere se čuvajte vi sami.

Sredi rednega gibanja o delavcih se je ustanovila ena asocijacija, ki ga v svojih namenih, sredstvih in idejah, katerih ste se dozda držali in ki samé dajo upati zmago, proté skvariti. — Jaz mislim „Internationale“. — To pred leti v Londonu ustanovljeno zadrugo, kateri sem jaz (Mazzini) precej od početka odrekel sodelovanje, vodi neko svetovalstvo, čigar duša je Nemec Karel Marks — mož ostrega ali razdirajočega razuma, gospodarstvaželnega temperamenta, ljubosumen na tuj vpliv, brez trdnih filozofskih in religioznih prepričanj, in kakor se bojim z večjo srditostjo nego ljubeznijo v duši navdan.

To svetovalstvo ne more drugače sklepati, nego da zanikuje (negira), ker je sestavljeno iz mož različnih dežel, mož, ki različno pozitivno mislijo o zdanjih napakah in mogočih pomočkah proti njim. Edini mogoč način, kako bi

se delavsko vprašanje v Evropi pametno rešilo, bi bil ta, da se narodnost prizna kot sveta, da se raznim narodnim asocijacijam oskrbovanje njih lastnih poslov prepust, in da se za vse, kar more pospešiti enakomerno delanje za občini cilj, postavi osredni odbor iz poslancev posebnih narodnih asocijacij, kateri so z navodi (instrukcijami) preskrbljeni.

Krdelce mož, ki počno neposredno voditi množino ljudi, različnih po domovini, namerah, političnih položjih, po ekonomičnih razmerah in sredstvih, ne bodo konečno ničesa opravili, ali pa trnoško postopati morali. Zavoljo tega sem se odtegnil in zbog tega se je tudi kmalo pozneje odtegnil italijanski delavski odsek v Londonu od republikanične zveze.

„Internationale“ je zlasti v drugi polovici parizkega upora dobila oblast v pest. O tem, o programu, kakor tudi o aktih, ki onečistujejo ono dobo, sem že govoril na družem mestu.

Francoska je bila programu nasproti mrzla, prvokrat se je Pariz vzdignil sam, in je padel.

Kar se tiče čara, katerim učinkuje v Parizu pokazana moč te asocijacije na mnoge, ga ne bom skušal slabiti, kar bi mi lahko bilo, če bi preiskaval izredne, morebiti nikdar se ponovljive razmere, ktere so vodjam orožje, vojake, sredstva in strasti žaljenega naroda, dale v last.

Očitati bi si moral, da o vas slabo mislim, ako bi, da vas opominjam se te asocijacije ne udeležiti, vam govoril o družem, nego o glavnem namenu njenem.

Samo po tem, ne pa po številu udov jo morate soditi. Kakor veste, ni nobena moč trajajoča, če ni na podlagi resnice in pravice:

„Internationale“ se mora razpršiti, in na Angležkem, kjer je njeno središče se je razpršitev že pričela.

Od načel, ktera to delavsko centralno društvo vodijo, Mazzini zaznamuje te-le kot pogubne:

„Tajenje bogá, to je: edine trdne, večne in nepremakljive podloge vaših (delavskih) dolžnosti in pravic, kakor tudi dolžnost in pravic, ki jih imajo drugi proti vam.

Z odpravljenjem eksistence enega prvega razumnega izvora pade tudi eksistenca največjega, vse ljudi vežečega moralnega zakona; pade mogočnost zakona za napredek, razumnega, življenje človeštva vodečega črteža; napredek in moralnost nista potem nič drugega nego mimoidoče minljive prikazni, ki nimajo družih tal, nego nagone orga-

ljem in kraljico miru; z lepimi himni miru na čast se ta zaveza poslavlja (str. 44—48). Že se vse veseli miru, kar na enkrat vojaki nastopijo (str. 50); vname se z nova boj in kraljica miru se „zgrudi na tla“ (str. 51). Konec igre je žalosten: „vile pridejo v črne pajčolane ovite“; vsi se zopet bijejo, kakor prej, samo Milko (Slavjan) ne. Končuje se igra z milkovimi besedami: „Tako se zveze sklep spolnuje! Ah srečno, srečno zlati mir!“ —

Kakor že ime „melodrama“ kaže, ktero je pesnik svojemu delu izvolil, imamo „igro“ pred seboj, igro od drugih iger v tem različno, da je v pesmih („melos“) zložena tedaj igra iz liričnih pesni sestavljena. In v istino! v tej igri se nahaja množina skladanih (rimanih) in v kitice opletanih pesni. Reči se smeje, da so nektare prav lične, samo da se jim naglost z lica pozná in da se ista misel dostikrat ponavlja.

Lepa mesta v tej igri so n. pr. popis boja (stran 10), kateri popis za poskušajo Turkušove pozicije sem postavljamo:

„Kakó zdaj topov žrela zagrmijo!
Bobnijo krogle, sulice žvenkljajo,
Goreče veše v zraku frfolijo,
Kopita divjih konjev ropotajo,
Lomé se meči, puške se iskrijo,
Na tleh krvavih ranjenci rohljajo.

Glej! zdaj mož se zgrúdi! Nesrečna žena!

Tiči mu v prsih sulica jeklena.“

Kraljica miru v ječi lepo toži (str. 33):

„Ah trata zelena, ah cvetno polje,
Kakó te pogreša zdaj moje sreč!

Le cvetje raduje me in veseli

Me ptica, ko v gaju samotnem žgoli.

Na trati zeleni se mehko sedi,

In mirno o čistem potoku se spi,

Ko dalje in dalje mrmraje hiti,

Ter sanje radóstne in sladke budi.“

Čuvstvo prve ljubezni lepo izrazuje vojni kralj pojé (str. 39):

„A mojim je očem zavoj odpal,
Ko prvokrat sem zdaj pred tebo stal,
Ko prvokrat sem poleg tebe sel,
Na nedrije kipeče glávo dél,
Rokó okoli vrata ti ovil,
Ko sem sladkost ti ust gorečih pil,
Ko zrel sem v mirno, čisto ti okó,
Srcé je prvokrat občutilo.“

V znamenje, da je igra res iz liričnih pesni sestavljena, služi tudi lepi dvospev na str. 47:

„Zdaj cvetje vnovič naj poganja!
Naj polje plodno spet rodi!
Naj poln se klas ruméni vklanja,
In sadno drevje se šibi!
Naj trata lepše se razrašča,

nizma posameznega človeka, brez družega posvečenja kakor osebna samovolja. In res, bog, slučaj in naravna sila so edini misliti mogoči vzroki življenja. Tajite prvega, pa vzemite druga dva, v čegavem imenu hočete pravico izreje tirjati? v čegavem imenu hočete človeka obsoditi, ki iz samoprida pusti pot dobrega? v čegavem imenu boste proti svojim nepravičnim gospodom protestirali? (Konec prih.)

Učitelji, šolski možje, šolski prijatelji!

Šola je lepa in koristna naprava. Srečen je narod, ki ima dobro uredjene šole. Dobre šole, zlasti prav osnovane in z vsem preskrbljene ljudske šole pomorejo veliko veliko k njegovemu blagostanju, k njegovi časni in večni sreči!

Kakšne so pa ljudske šole v naši ozi domovini, v naši preljubi kranjski deželi? So li v takem stanu že, da morejo zdatno pospeševati blagostanje našega ljudstva? Žalibog, da niso! Naša ljudska šola ima še obilo obilo pomanjkljivosti. Vse tu naštevati bi bilo odveč. Saj jih šolski možje tudi pri nas prav pogostoma odkrivajo. Le ene naj omenimo. Šola potrebuje duševne in materialne podpore.

Šolske namene pospeševati bi moralo splošno občinstvo. To se pri nas ne zgodi. Zavoljo tega smo osnovali v Idriji društvo z imenom „Šola“, ki bode imelo važno in težavno nalogo: materialno podpirati ubogo kranjsko ljudsko šolstvo. V ta namen bode društvo po vsem Kranjskem in tudi drugod pri šolskih možeh, šolskih prijateljih in domoljubih pobiralo blagovoljne darove v denarjih, knjigah, šolskih pripravah, učnih pomočkah itd. itd.

Z dobljenim denarjem bode društvo kupovalo razne šolske potrebščine, in jih darovalo ubogim ljudskim šolam, slabo plačanim učiteljem in revnim učencem.

Pred vsem bodo dobivali take darove tisti učitelji in tiste šole, ki se sami kot pravi udje pri društvu udeležujejo. Ako bode društvo z obilnim blagom razpolagati moglo, delile se bodo včas tudi drugim šolam in učiteljem male podpore.

Da bode pa društvo naše revne šole res preskrbovati moglo z omenjenimi šolskimi rečmi, katerih jim tako zelo primanjkuje, da ravno zavoljo tega napredovati ne morejo; potrebovalo bode samo veliko veliko podpore.

Zarad tega podpisani osnovalni odbor uljudno vabi da pristopijo k društvu:

a) ljudski učitelji na Kranjskem, da bodo

dobivali za mali letni donesek veliko večje povrnilo, obstoječe v raznih, za svoj stan primernih knjigah in drugih potrebnih in koristnih rečeh;

b) ljudske šole t. j. šolska predstojništva, krajni šolski sveti, da bodo šole dobivale razne učne pomočke, revni učenci šolske knjige in priprave;

c) šolski prijatelji in domoljubi, da društvu pomagajo kot podporni udje ali kot dobrotniki, ki društvu večje ali manjše darove naklanjajo. Najmanjša stvar se rado-voljno in hvaležno sprejme.

Vrh tega uljudno prosimo vse učitelje in šolske prijatelje, da naše društvo živo priporočajo, da nabirajo ude in darove, ter jih semkaj naznanjajo in pošiljajo.

Tiste šolske možje, ki bi to opravilo stalno prevzeti blagovolili, prosimo, da bi nam to kmalo naznanili.

Društvo prične svoje delovanje s 1. avgustom tega leta.

Do 1. oktobra bode pobiralo doneske, in meseca novembra bode prvokrat udeležnikom naklonilo to, kar bode dosihmal nabralo.

Društvo ne bode denar na kapitale kopičilo — vse bode takoj šolam razpošiljavalo; kajti tu velja: nagla pomoč je zdatna pomoč.

Naznanila k pristopu, doneski in darovi naj se začasnemu blagajniku J. Lapajne-tu, učitelju v Idriji pošiljati blagovolijo.

V Idriji 26. julija 1871.

Osnovni odbor:

F. Stegnar, c. kr. okrajni šolski nadzornik; Gr. Žerjov, c. kr. sodnijski pristav; St. Lapajne, ter-govec; Janez Rupnik, učitelj; J. Lapajne, učitelj.

Pravila.

„Šole“, društva v podporo kranjskemu ljudskemu šolstvu s sedežem v Idriji.

Namen društva.

§ 1. Namera društva je: materialno podpirati kranjsko ljudsko šolstvo.

Pripomočki.

§ 2. 1) Da društvo doseže svoj namen, bode pri družabnikih pobiralo vpisnino in letne doneske, pri šolskih prijateljih in dobrotnikih pa vsakršne blagovoljne darove v denarjih, knjigah, učnih pomočkah in šolskih pripravah.

2) Z dobljenim denarjem in raznimi darovi bode pomagalo kranjskemu ljudskemu šolstvu s

tem, da bode revnim šolam kupovalo učne pomočke in ubogim učencem šolske priprave, da bode slabo plačanim pa pridnim ljudskim učiteljem dajalo primerne knjige za daljno izobraževanje, pa tudi denarne podpore, da bode pisatelje knjig za domače ljudske šole materialno podpiralo in da bode po svoji moči gmotno pospeševalo vse, kar bi kranjsko ljudsko šolstvo povzdigniti moglo.

Družabniki.

§ 3. K društvu more pristopiti slehern, kteremu (udu) je mar, domačemu šolstvu pomagati.

§ 4. Družabniki se dele: v prave in podporne ude.

Pravi udje so: a) ljudski učitelji in b) ljudske šole na Kranjskem.

Podporni so drugi, ki vpisnino in letne doneske društvu redno odrajujejo.

Vrh teh udov se razločujejo še društveni in šolski dobrotniki, ki kedaj po tem društvu kranjskemu ljudskemu šolstvu razne darove naklonijo.

Dolžnosti družabnikov.

§ 5. Vsak družabnik I. vrste plača pri vstopu 2 gld. vpisnine in potem 4 gld. na leto; družabnik II. vrste 1 gld. vpisnine in 2 gld. na leto; družabnik III. vrste 50 kr. vpisnine in 1 gld. na leto.

§ 6. Kdor izmed podpornih družabnikov eno leto potem, ko je bil opominjan, ne plača društvenine, se izbriše iz društva. Pravi družabnik mora plačati vsaj polovico svojega letnega doneska do 1. oktobra vsacega leta, drugo polovico pa vsaj do 1. februarja. Kdor izmed pravih družabnikov ne odrajuje redno, nima pravice do društvenih povrnil.

§ 7. Čast in ljubezen do šolstva in omike svojega naroda ukazuje vsakemu družabniku, da po svoji moči podpira vse duštvene namere, da tedaj društvu pridobiva novih udov in šoli novih dobrotnikov in prijateljev. (Konec prih.)

Politični razgled.

V našem zadnjem listu objavljeni glasovi nemško-pruskih listov o Avstriji in Hohenwartovi pomirilni politiki so zbudili tudi v českich časnikih veliko pozornost. „Pokrok“ in „Narodni Listy“ odgovarjajo pruskemu žuganju, da se bode Rusija ustavljala avtonomiji Čehov in Slovencev, ter zavračajo posebno „N. L.“ to nesramnost z naslednimi besedami: „Dinastija in država avstrijska se poravnava z nami, ker vedo da nas potrebujejo; mi vemo, da nam niti dinastija, niti

In log naj lepše zeleni!

Gorica množi sad prinaša,

In ptica noč in dan žgoli!“

Mnogokrat je pesnik glas narodnih slov. pesni posnemal ter v kratkih dvovrstičnih kiticah pogovore zložil n. pr. str. 14:

„Lepote ne iščem, ne gladke roké,

Z menó j ne norčuj se, če nisem za té!“

„Dekleta štimane ste! S prošnjami le

Se dá pridobiti deklisko sercé!“

Nektere pesni pa spominjajo po svojem so-držanji tudi na umetne slov. pesni, n. pr. one na str. 15—16, katerim je znana: „Rožic ne bom trgala itd.“ podlaga.

Pesni v tej igri so ali samospevi, in teh je največ, ali dvospevi ali pa zbori. Iz sostave te igre se tedaj vidi, kako zaslučuje svoje ime „melodrame“ in kako je temu podobna, kar je „libretto“ ali „besede“ spevoigram. Ta poezija tirja na ravnost muzike v dopolnjenje; brez napevov je ta igra nema, mrtva. To je tudi pesnik sam čutil in glavnim trem igre ime „podob“ dal, ker ima igra premalo dejanja, kar je pravi agens in movens dramatične poezije.

Zevsem prosodeč moramo g. Turkuš-evemu delu odmeriti vrednost takó imenovanih „pastirskih poezij“, kakoršnih pri mnogih narodih nahajamo v početnej dobi literature. Kajti znano je, da je

literatura nemška v prvej polovici 17. veka polna in preobložena bila takoršnih poezij; prim. glavne jih pesnike: Opitza, Harsdörfer-ja, Klay-ja i. dr. Ali tudi Nemci niso ustvarniki te pesniške vrste, ampak posnemovalci Italijanov. Začetnik takih „pastirskih poezij“ (favola pastorale) pri Italijanih je Agostino Beccari, kterege „Sacrificio“ (žrtva) se je l. 1554 v gledišči v Ferrari predstavljalo. Za njim se je ta vrsta poezije toliko ugodila, da se je v 16. stoletji pri samih Lahih 200 takih iger spisalo in izdalo. Ena najboljših pastirskih iger italijanskih je T. Tasso-v „Aminto“, kateri je bil z napevi l. 1572 v Ferrari predstavljen. Jezik v tem Aminti je čudno lep, mil; misli neskončno nežne, resnične; občutki v prelepih pesnicah in izrekih izraženi. Tasso-vega „Aminto“ je posnemal Guarini v svojem „Pastor fido“, ki se je l. 1585 prvokrat v Turinu z godbo predstavljal; meni se slastni „pastor fido“ vidi mnogo nižji primerom k čistemu, idealnemu „Aminti“. Takošne vrste poezije imajo tudi Španjolci.

Imenitna je ta sama na sebi slaba in medla pastirska poezija zavoljo tega, ker je iz nje ópera ali „spevoigra“ nastala (pri Italijanih l. 1594 prva prava opera v Florenciji spevana). —

K povestnici pastirskih iger naj še dostavim, da so one južnim Slavjanom, namreč Dubrovčanom (po Italijanih) že z davna lastne. Eden najime-

nitnejših je Ivan Gundulič (umrl l. 1622), kateri je kakor v eposu, tako tudi v pastirski poeziji svoj ideal, T. Tassa posnemal. Gundulič je nekaj takih pastirskih zložil, n. pr. Dubrovko.

Naš pesnik Turkuš je tedaj s to pesnijo Slovincem prvo izvorno „pastirsko pesem“ podaril. Poezija, misli, jezik v „Vojski in Miru“ kažejo na pesnikovo mladost. G. Turkuš ima dosti prirojenega pesniškega duha; njegovi verzi so lehkí, ukus nepopačen; on ima tudi talent za sostavljanje in spletnje misli in tudi sposobnost k finemu izraževanju misli, kar posebno druga „podoba“ kaže. Š časoma se mu bode jezik še bolj opilil; k prirojenemu pesniškemu duhu mora se umetnost in učenje iz imenitnih pesniških del pridružiti; z eno besedo, pesnik naj tako v splošnem znanji, kakor posebno v učenji pesniške umetnosti in spoznavanji pravega, zdravega ukusa napreduje; tedaj ima naša literatura od njega še več pričakovati. H koncu naj opomenim nekoliko pogreškov, kateri se tudi drugim slov. pisateljem radi v pisanje vrivajo: oblika spijočim je kriva; stati mora spéčim (spé, speč); od nja je čisto krivo (akoravno se na Štajarskem sliši in tudi pri Slomšku čita), stati mora: od njega; meni naj sledi“ je krivo, stati mora acc. mene; polek krivo za poleg; mesto mutast bolje ném; Milko ima v gen. Milka, dat. Milku itd. Toliko mimogredé.

V Mariboru julija meseca 1871.

Janko Pajk.

država ne more groziti se s Prusko, ker mi ju imamo za roko ne oni nas. Kar se pa tiče grožnje z Rusijo, kažemo dotičnim gospodom celo vrsto člankov, ker so poslednje dve leti prinesli vladni in narodni ruski listi o notranjih zadevah Avstrije, katerih glavni obseg je, da Rusija želi da bi Avstrija svojim slovanskim narodom pravična bila. V poslednjem času pak, ko se govori v Avstriji o poravnanji z narodi, posebno s českim in poljskim, je politika ruska k Avstriji posebno prijazna; posebno Hohenwart najde v ruskem novinarstvu prijazno povzbujajočo kritiko. Poravnanje z narodi slovanskimi ne bode dalo nobenega povoda vojne z Rusijo, temuč bode še pospešilo dobre razmere Avstrije z Rusijo in bode tako odstranilo nevarnosti, ktere Avstriji proté od nemške požrešnosti in goltavosti. Avstrija in Rusija imati enega istega sovražnika: Prusko. Ako se razumeta bode sovražnik onemogel. Razumljenje pak je odvisno od tega, ali se Avstrija s svojimi slovanskimi narodi poravná. Tako česki list. Nemški ministerski listi pak s tem niso zadovoljni. Strah pred Rusijo jim je preveč v ude zalezal, zato hote biti sicer proti Prusiji ali ob enem tudi proti Rusiji. — Dostaviti je še, da nektore ruske novine na pr. „Birževija Vjedomosti“ res pišejo proti avtonomiji galških Poljakov, ali ne tako kakor to nemški listi za svojo korist prirezujejo. Ruske novine samo poudarjajo — in to z vso pravico, naj se Hohenwart pazi, dati samo Poljakom avtonomijo, naj se čuva prodati jim na milost in nemilost Rusine in dati jim pomočke v roko, s kterimi bi ob enem proti Rusiji in proti Avstriji agitirali.

Iz Gradca se piše dunajskim listom, da zveza nemških liberalcev z delavci vendar ni gotova. Precej pri početku se razbija in sicer — čujte! — zato ker je slovanskih delavcev več nego nemških. Tako piše zadnja „N. fr. Pr.“ — Kako je pa potem s tistimi „deutsche arbeit, deutscher fleiss“ itd.

O stanju razprav ministerstva s Čehi menda največ pové telegram „N. fr. Pr.“ iz Prage, ki pravi, da so vse posameznosti, ki se pripovedujejo gola ugibanja, ker jih malo vé, kaj in kako se dogovarja, a ti molčé.

Rumunski list „Albina“ se pridruži srbski „Zastavi“ v tem, da tudi s svoje strani potrjuje obtožbo, da je grof Andraší kriv ubijstva srbskega knjeza Mihajla. „A.“ trdi, da ima za to trditev dokaze od moža, ki je ob tistem času posredoval med Pešto in Belimgradom. — Kljub temu poročajo magjarski časniki da Andraší „Zastave“ neče tožiti, dasi je ta list sam tožbe tirjal, da bi pred sodnijo mogel svojo trditev dokazati.

V zunanji politiki novine najbolj zanima zadnji govor Thiersa v francoski narodni skupščini o rimskem vprašanji. Italijanske novine govore o izjavi francoskega načelnika različno. Iz večine njih se pa vidi, da Francoska v Italiji nima več mnogo prijateljev. Svobodni listi oslavljeni Francoski naravnost žugajo in pravijo, da se Italija ne bode dala več na vrvi voditi, da je polnoletna postala, da more in hoče svoje poslove sama opravljati in sama urediti kar jej treba. Drugi pa pravijo, da to kar se na Francoskem zdaj govori nima nobene važnosti zaradi francoske slabote. Časopisi pak, ki so papežu prijazni in zagovarjajo njegovo posvetno oblast, pravijo da papež ne tirja orožene sile ni od Francoske niti od druge države, nego samo diplomatične podpore.

Razne stvari.

* (Iz Maribora) je šla deputacija 12 „turnerjev“ v Brno na Moravskem, kjer se te dni obhaja nemško-turnarska slavnost v pruskem duhu, na vspeh ktere ustavoverni Nemci smešno veliko stavijo.

* (Velikansk „valeté“) je bil v Celji

26. t. m. na čast g. bivšemu celjskemu poslancu Tomschitz-u, ki si je s svojim glasovanjem v državnem zboru kupil prestavljenje v Gradec. „Pri kroni“ se je zbralo celih deset glav in sicer predsednik Vest, svetovalec Stiger, Pomer in Fras, tajnika Pramberger in Schrey, avskultant Schneiditz, advokat dr. Sajovic in slavni c. kr. okr. glavar Schönwetter, — deseti v prijateljstvu pak je bil slavljeni Tomschitz sam. In udarili so ti božji božji možje c. kr. nemške službe po zlati kaplji slovenskega vinca in pili so ga kakor slavni pivci, pili so ga vsak en cel „pfiff“, to je pol maselca. Če so kaj navdušeni bili, če je kaj od mize teklo, pravljica ne pové.

* (Razpisana je služba) c. kr. okrajnega sodnika na Vranjskem. Prošnje naj se vložé do 8. avgusta t. l. pri c. k. predsedništvu okrožne sodnije v Celji z dokazom „der wesentlichen Erfordernisse“. Spada li med poslednje tudi znanje slovenskega jezika, ni povedan.

Ogrinčev kot.

Zahl 4646.

An das Gemeindeamt
in Zirknitz.

Der Herr Gemeindevorsteher hat mir mit dem Berichte vom 22. Mai 1871, Nr. 256, eine Abschrift des Protokolles über die am 14. Mai l. J. stattgefundene Gemeindegemeinsamkeit, bei welcher wörtlich folgender im letzten Absatze dieses Protokolles enthaltener Beschluss gefasst wurde:

Oziraje se na §. 19. osnovalnih postav je denašnji odbor sklenil:

„Gospod župan naj skrbi za to, da iz slovenskih pokrajin ne bo sprejemal nemško pisane pisma, najmanj pa od domačih uradov; nemška pisma naj se sprejemajo le iz nemških dežel; uradovanje županije naj bode vedno le slovensko.

Iz slovenskih pokrajin v ptujem jeziku pisana pisma naj se brzo nazaj pošlejo“ mit der Ankündigung mitgetheilt, dass er von nun an keine in deutscher Sprache geschriebene Verordnung mehr annehmen werde. Und richtig erhielt ich schon am 1. resp. 2. Juni d. J. das von der gefertigten k. k. Bezirkshauptmannschaft an das Gemeindeamt in Zirknitz adressirte und sub Z. 4038 pr. Post expedirte, versiegelte Schreiben uneröffnet wieder pr. Post zurück, mit der von Franz Hren gewesenem Gemeindevorsteher der vorbestandenen Ortsgemeinde Vigaun gegenwärtig Ausschussmann und II. Gemeinderath der Ortsgemeinde Zirknitz, Besitzer und wohnhaft in Vigaun 3/4 Meilen vom Gemeindeortssitze in Zirknitz entfernt, auf dem Rücken des Paketes eigenhändig geschriebenen und unterschriebenen Bemerkung, es werde mit dem Beisatze der Bezirkshauptmannschaft zurückgeschickt, dass auch die Adresse po domače nämlich slovenisch geschrieben werden muss.

Da dieser mir zur Kenntniss gebrachte Gemeindebeschluss, insoweit er Anordnungen und Vorschriften für vorgesezte Behörden und andere

Aemter, dann Partheien enthält und verfügt, dass der Gemeindevorsteher alle Verordnungen, Erlässe, Zuschriften und Einlagen, welche an das Gemeindeamt gelangen und nicht in der slovenischen Sprache geschrieben sind, gleich zurückweisen müsste und gar nicht annehmen dürfe, den Wirkungskreis des Gemeinde-Ausschusses offenbar überschreitet und zu bedauerlichen Folgen führen muss, so bin ich Kraft der der Staatsverwaltung zustehenden Aufsichtsrechtes über die Gemeinden §§. 94 und 95 des Gemeindegesetzes vom 17. februar 1866 berechtigt und verpflichtet die Vollziehung dieses Beschlusses mit der Sanktion der §§. 98 eventuell 99 des Gemeindegesetzes hiermit zu untersagen.

Gegen diese meine Verfügung steht der Rekurs an die h. k. k. Landesregierung offen, welcher binnen 14 Tagen hieramts einzubringen ist, widrigenfalls er nach Verlauf der Frist bedinglich zurückgewiesen werden würde.

Ta svoj odlok pa gosp. okrajni paša podpira razlogi, ki se kakor gliste vijó od stavka do stavka. (Dalje prih.)

Za Tomšičev spominek.

Prenesek . . 1327 gld. 90 kr.

Gosp. Janez Gert, posestnik in župan v Fravhajmu	1	—	—
„ Tomaž Kranje, posestnik v Fravhajmu	1	—	—
„ Ščitomir Vilhar, trgovec v Prezidu na Hrvatskem	5	—	—
„ Anton Skubic, c. k. profesor v Ljubljani	3	—	—
„ Franc Kolman, trgovec	1	—	—
„ A. Gorečan, kaplan v Zibiki	5	—	—
„ France Štrukelj, kaplan	1	—	—
„ A. Herle, orglar v Žolepahu	—	50	—
„ Karol Jaklič, župnik v Špitaliču	2	—	—
„ Jakob Žnidaršič, v Bitinji pri sv. Petru	2	—	—
V Zagrebu nabral g. Fr. Erjavec 26 gld.; darovali so:			
Gosp. dr. Jos. Kopač, odvetnik v Zagrebu	5	—	—
„ dr. Lovro Vidrič, „ „ „ „	5	—	—
„ J. Tušek, profesor na kr. realki v Zagrebu	1	—	—
„ Mart. Jelovšek, profesor na kr. realki v Zagrebu	1	—	—
„ Iv. Stožir, profesor na kr. realki v Zagrebu	1	—	—
„ V. Lipež, profesor na kr. realki v Zagrebu	1	—	—
„ Fr. Magdič, profesor na kr. realki v Zagrebu	1	—	—
„ Fr. Marn, profesor na kr. gimnaziji v Zagrebu	1	—	—
„ Frd. Kočevar, rač. uradnik v Zagrebu	1	—	—
„ Ant. Velikajne, odv. koncipijent v Zagrebu	1	—	—
„ Ant. Kos, pristav banskega stola v Zagrebu	1	—	—
„ Fr. Grbec, pevec pri operi v Zagrebu	2	—	—
„ Fr. Erjavec, profesor na kr. realki v Zagrebu	5	—	—

Skup . . 1375 gld. 40 kr.

Preselitev štacune.

Zaloga

umetno izdelanih tkanin in krasnih veznin za cerkvene oprave iz slavnoznane umotvornice
KARLA GIANIJA,

kteremu so pri lanskim mednarodni razstavi cerkvenih opráv v Rimu papež **Pij IX.** prvo zlato svetinjo in tudi viteški križ reda sv. Silvestra podelili je v **Ljubljani** od sv. Jurja, zvezdnemu drevoredu nasproti, **st. 32.** pred **nunsko cerkvijo.**

Ob enem se čestitim kupovalcem, posebno visokočestiti duhovščini srčno zahvaljujem za dosedaj skazovano zaupanje, ter se priporočam proseč, da bi mi tudi v prihodnje svoje zaupanje skazovali blagovolili. Imenovane reči se pri meni dobivajo po fabriški ceni.

Z velicim spoštovanjem

L. Zelzer.

Razpisana služba.

Pri občini v Planini je razpisana služba občinskega pisarja z letno plačo 400 gld., razum dražih potrebnih lastnosti se posebno tirja znanje slovenskega jezika.

Prošilci naj do 10. avgusta t. l. svoje prošnje predložijo podpisane županu.

Planina, 19. julija 1871.

Franjo Kovšca, župan.